

РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ

ГІАЛГІАЙ РЕСПУБЛИКА

**ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "СРЕДНЯЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 20 ГОРОДА НАЗРАНЬ им.ДЖАМБУЛАТОВА З.Р."**

386101, Республика Ингушетия, Назрань, ЦАО, ул. Б.Ш. Тумгоева 10 тел. +79888020330

РАССМОТРЕНО:

на заседании МО

руководитель ШМО

_____Сапралиев М.М.

Протокол № 1

от «28» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО:

зам. директора по УВР

_____Муталиева Ф.У.

Протокол № 1

от «29» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:

директор ГБОУ

"СОШ №20 г.Назрань

им.Джамбулатова З.Р."

_____АлбогачиеваХ.Х.

Приказ №

от «» сентября 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная литература (Ингушская)»

для обучающихся 10-11-х классов

г.Назрань, 2023 г.

Кхетора каьхат(пояснительная записка)

Глалглай литература программах лаьца

Глалглай литература программас новкъостал ду хьехархочоа берашта глалглай йоазонхоша кхелла говзаме йоазоний чулоацам а, тема а, идея а къоастаде а, хлаьта цар шоай произведенешта бувцаш болча ценаца, хозача, говзамеча меттах пайда эца а.

Глалглай литература хьехаш вола хьехархо декхарийла ва литература новкъосталца берашта глалглай метта хозал, говзал, клоаргал, цун ганз йовзийта, уж кхетамца, эхьэделца кхебе, дикачун-вочун къоастам бе ховргдолаш.

Дешархошта ха деза глалглай литература хьахилара наькъаш. Укхаза царна хайтача бакъахьа да, вай глалглай литература хьахилара глулакх малагча торонца эттад, эггара хьалхара глалглай йоазув 1923 шера Мальсагов Кураза Зоврбика кхелла хилар, из латински ларда тла хинналга. Эггара хьалха глалглай меттала кепатеха йоазув 1923 шера «Сердало» яхача газета тла кепатеха хилар.

Цхьабакъда, шоай йоазув хиннадеце а, багахбувцам бляьхий хиннаб глалглай къаман, тайп-тайпара жанраш чу а йоаглаш: къаьнара иллеш, фаьлгаш, клоанолгаш, ховлидовзалеш, легендаш, шира оаламаш, ишта кхы длахо а.

Глалглай литература никъ 1923 шерагара денз таханарча денга кхаччалца чоалхане болаш хьабенаб. Массехк хана доакъоьех бекъа йиш я из.

Хьалхара ха – 1920-г1а шераш – говзаме йоазонаш хьахила доладенна ха я, хлаьта 1930-г1а шераш – глалглай литература дег1ая йолаенна ха я.

Программа юкъе йоагла произведенеш берий ханага хьежжа я, чулоацам а, керттера уйла а дика кхетадергдолаш, хлаьта х1ара классе багахбувцамах пайда эц.

10-11 классашка дешархой кхетамца кхебара духьа, ужэьаца, эделаца, хозанена лоарх1амца кхебара духьа дола говзаме йоазонаш 1омаду. Цу классашка 1омаеш йола материал чоалхане яц, ший чулоацамга хьежжа, хлаьта идейни кхетам балара глулакх лертт1а да цун.

Х1ара классашка чуйоаглаш йола материал хронологически хьисапе луш я, дешархой литература исторех а литературеи вахари в1аши дувзаденна хиларах а кхетаргболаш. Цул совг1а, мехка истори а дикаг1а йовзаргья царна.

10-11 классашка говзамеча йоазонашца цхьана литературни теорех кхетам лу. Дешархоша керттера кхетаде дезаш дар да литература говзаме кхоллам хилар, цун мотт поэтически хилар. Литература теори дикаг1а кхетаергья дешархоша, говзамеча произведенешца цхьатарра 1омайойя.

Х1ара классе литература чулоацамга а дешархой кхетамга а, цар дег1адара боарамга а хьежжа, тайп-тайпара хьехара наькъаш леладе деза: хоза къоастадеш текст ешар, суртех, телевиденех, компютерах пайда эцар. Цул совг1а, дешархошка шоашка болх байта беза йоазонхоех а цар говзамеча йоазонех лаьца кхы а дукхаг1а хоамаш лохаш.

5-8 классашка теркам бе беза хоза къоастадеш, кхетадеш шаьра дешара говзал лакхаяккхара. Из программай декхар кхоачашданза даргдац, урокаш т1а а дешаш, ц1аг1арча

дешара тлахьожамца кулгал а деш. Дешара техника тоаеш болх бе беза массане цхьана дешаш, юкъ-юкьера хоржаш дешаш, отгадаьча хаттара текстаца жоп луш, ишт. кх. д1.

Лакхерча классашкара дешархой кертерча даькъе кхетам болаш кийчбе беза ешаш йола произведенеш шоай лоламе яшха, анализ е, керттера ма1ан а, уйла а гучадоахаш, цар мах бе.

10-11 классашка йоазонхочун вахара а кхоллама а никъ, цо айяь пробдемаш тохкаш, хьехархочун урока керттера форма лекци хила йиш я. Иштта теоретически проблемаш е йоккха темаш 1омаеш, т1еххьара 1омадаьр ч1оаг1дара урок еш, 1омадаьр юха дагадохийташ лекцеца болх д1абахьа мегаргба.

Лакхерча классашка программа юкъе йоаг1а йоккхий эпически произведенеш. Уж дешархошка хьалххе а ешийта еза. Класе дешархошта произведени тахка а, цун чулоацамах а, турпалех а шоашта хетар ала ха деза.

Къаьста теркам т1абахийта беза дешархоша шоай лоламе беча балха, произведене доакьош, текста юкьера белгалъяьха моттигаш тохкаш, план оттаеш, турпалий оамалех шоашта хетар оалаш, 1алама сурташ дийшачул т1ехьаг1а уж каьхата т1а дахка хьожаш.

Балха х1ара тайпа, 1омаеча произведенеца айхха бувзам болаш, цун чулоацамга хьежжа хила деза. Хьехархо хадданза болх бе декхарийла ва дешархой багах ду къамаьл шаьрде, х1ана аьлча, из йоазонца беш болча балха лард я.

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара т1адуллар оттаде, урока лерх1амга хьежжа. Деша дешара лерх1амашка хьежжа.

- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- З1амигача тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакьоастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар д1аяздар, лакхача говзала т1акхувш хилар хьахьокхар.

- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лоламаг1а хьаалар, урока карах ца доалача х1ама теркам бар, из тоадара болх бе лерх1ам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша къайла ма1ан ха, из тахка.

-Произведенеш шоайла йиста, в1ашкаоттае, юкьарадар а тарадоацар а хьаоалаш. -Дийшачун дакъа диста мукъама е илли дакъаца, е суртаца, е кицаца

Произведени турпалхочо дечун бахьан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доаг1а масалаш доаладе, даьржа дувзаденна къамаьл де.

- Г1алг1ай фаьлгаш кхоллара лерх1ам ха, цар лу пайда, цар лерх1ам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къоастае ха, литературнии 1илман кхетам балара тексташи санна.

- Кхоллама навикаш хяхьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни т1адуллараш кхоачашдеш.

-Дешашдар кхетаде, дийшар лоацца таблица чу а схема чу а д1аязде ха.

Коммуникативни УУД.

-Дувцара къамаьл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалог, тоабах болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар ч1оаг1деш, кхычарца къамаьл де хар.

- Темага хьежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаьл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувг1а ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

-Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эздешашца къамаьл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.

- Барт бара кийча хилар хяхьокхар, къовсам, дов е цатоам д1абаккхара тайп-тайпара вариаци йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаьл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедеш дешаш кердадар, пайдабар леха.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хьежжа, слайдашка хьежжа темах лаьца лоацца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера безама керттера хьал хар (барт хилар, сий дар, безаме, къахетаме, в1аши новкъостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаг1ча этносаца лоарх1аш ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаьл дар.

- Кхыйола культураш а, къамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина тарыхетараш хьаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

-Юкъа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой в1аш къовсам балара бахьанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хяхьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъар.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаш хилар хяхьокхар, шийна эггара ч1оаг1аг1а безачар ц1ераш яха хар, безара бахьан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокъонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкъера.

- Сага новкъостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даьчо хоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доаладаь дешаш хьалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай къамаьла юкъедоаладар.

-Эздедаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоахка оамалаш хьаювцаха, г1улакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яз деш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокъонаш ховш хила. К1аьдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокъонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

Патриотически кхетам балар: дешархо къаман г1улакхаи
эздеаи т1акхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;
- ший къаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар; - Росси пачхьалкхен гражданин ше волга ховш хилар;
- дешархочун оамалаш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал арахъа а.

Календарно-тематически план 10 класс

№ п/п	Тема	д/з	Пл. дата	фак.дата
	Багахбувцам-халкъа хъаькъал. Г1алг1ай шира дувцараш. 2 с.			
1	«Г1алг1ай шахьар хъахиларах», «Кхаькхалахой».	Цит.план	5.09	
2	Базоркин Б.А. очеркаш «Лоамрой текъа ахар», «Г1алг1ай къаьнара ду1а» 1с.	План статьи	12.09	
3	Муталиев Шовхала- Хъажбийкара вахари кхоллами никъ .5 с.	План статьи	19.09	
4	Яндиев Хамарзий Джамалда кхоллам. 11с.	План стаатъи	26.09	
5	Безаман лирика «Йи1ий илли», «Ши т1адам»	Хаттарашта жоп ле.	3.10	
	Озиев Исма1аий Салмана кхоллам. 4с.			
6	Озиев Салмана вахара оаг1онаш.	План оттае	10.10	
7	Осмиев Сосе Хъамзата кхоллам. 9 с.		17.10	

8 -9	«Золдусхан» - дувцар, 20-ча б1аьшаре баьхача кхалнаьха сурт-сибат.	Отв на вопр	31.10- 7.11	
	Зязиков Хьусена Бахьауддин. 9 с.			
10 11-12	Зязиков Хь.Б. вахара никъ.. Кердача заман кагирхой – повесть «Сийрдача новкъа».	Сост план Отв на вопр	14.11 21-28.11	
	Хамхоев Элмарзий Ахьмад 7 с.			
13 14 15	Хамхоев Э.А. вахара никъ. Кхалнаха хетаяь лирика «Барка ях аз шоана, кхалнах», «Нана, сагот ма де». Стихотворени «Хьехархой».	Сост план Отв на вопр Отв на вопр	5.12 12.12 19.12	

		Ведзижев Абабукара Ахьмад 10 с.		
16 17- 18 19		Ведзижев А.А. вахара никъ. Дувцар «Лоа ц1увзар когашта к1ал». Дувцар «Циск Поацо».	Сост план Подоб цит Отв на вопр Сост характ23.01 Отв на вопр Сост план Отв на вопр Дагахьа 1омае.	26.12 9-16.01
		Боков Хаме Ахьмада кхоллам 6с.		

20		Боков Х.А. вахарах лаьца.	Подг сообщ Отв на вопр Подобр цит Сост. план	30.01
		Хашагульгов Махье Махьмада кхоллам 2с.		
21		Хашагульгов М.М. вахарах лаьца.	Отв на вопр	6.02
22-23		Повесть «Лира денош» (язъяь яланза йолча повеста т1ара дакъаш).	Подобр цит Сост характ	13-20.02
		Чаккиев Османа Капитона кхоллама 5с.		
24		Чаккиев О.К. вахарах лаьца.	Дагахьа	27.02
25		Стихотворени «Са даьй г1алаш» .	1омае р	
26		Чаккиев Идриса Саида кхоллам 6с.		5.03
		Арчаков Микаила Тухана кхоллам 5с.		
27		АрчаковМ.Т. вахарах лаьца.		12.03
28		Безаман муг1араш «Яхар хьо ши б1арг хьожабаь», «Хозал»		19.03
29		Ноаношта хетадаь лирически муг1араш «Хам бе ноаной.»		2.04
		Албаков Мурца1алий Джабраьила кхоллам 8с.		

30		Албаков М.Дж. вахара никъ..		9.04
31		Даъхенна хетадаъ муг1араш «Г1алг1айче, хьо еза сона», «		16.04
		Торшхоев Исма1алий Ибраъх1ама кхоллам.		
32		Торшхоев И.И. вахара никъ.		23.04
33		Стихотворени «Дешархочунга». «		30.04
		Классал арахъара дешар.		
34		Дахкильгов А.И. дувцараш «Шутар», «Доттаг1ал тассар».		7.05

Календарно-тематически план 11-г1а
класса

№	Т е м а у р о к а	Кол- во часов	П.д	Ф.д	Методические приёмы	Предполагаемый результат
1	Багахбувцамах дола дош. «Зоахалонаш» «Къаьнара зоахалол»	1	6.09		Сообщение учеников, анализ песни устного народного творчества.	Знать краткий обзор устного народного творчества
2	Мальсагов Артаг1а Сосаркъа вахари кхоллами. Роман «Жожаг1атен г1айренаш» («Адские острова»).	1	13.09		Рассказ учителя; аналитическая беседа.	Показать значение Мальсаговской прозы Развивать умение анализировать текст произведения;
3	Баозорканаькъан Муртуза Идриса вахари кхоллами никъ	1	20.09		Комментированное чтение, аналитическая беседа.	Побудить учеников к высказыванию собственной точки
4	Лаьннаькъан Арцкхе Мухьмад вахари кхоллами никъ.	1	27.09		Сообщение учеников, аналитическая беседа.	Дать понятие о композиции и стилистике романа.
5	Стих «Нана»	1	4.10		Сообщение учеников, аналитическая беседа.	Побудить учеников к высказыванию собственной точки зрения.

6	Боканаъкъан Хъаме Ахъмада вахари кхоллами никъ.	1	11.10		Сообщение учеников, комментированное чтение, аналитическая беседа	Знать особенности творческого метода писателя; показать народность творчества Бокова Ахмаеда .
7	«Беке кьонгаш» «Къовсама юхьигаш»	1	18.10		комментированное чтение, аналитическая беседа	Развивать умение анализировать прозу.
8	Чакхенаъкъан Идриса Саида вахари кхоллами никъ.	1	1.11		комментированное чтение, аналитическая беседа	Знать особенности ингушской литературы с середины 20 - х годов.
9	Пхыилекъонгий Iасолта Махъмада-СаIида кхоллами вахари никъ	1	8.11		Лекция, сообщение учащихся	Знать актуальность и ценность произведений Плиева Махъмад-СаIида .
10	«Хала урхе» 113-121	1	15.11		Аналитическая беседа по тексту произведения	Знать историю создания романа.
11	Овшнаъкъан Ювсапа Султан- Хъамида вахари кхоллами никъ.	1	22.11		Сообщение учащихся	Иметь представление о личности и литературном творчестве поэта.
12	«Безама низ»	1	29.11		Лекция с элементами беседы; анализ стихотворений.	Знать особенности поэзии второй половины 20-х годов

13	Гаьгенаькъан Аюпа Гирихана вахари кхоллами никъ	1	6.12		Лекция учителя, комментированное чтение.	Знать сведения о писателе
14	«Доттаг I чоа, цо цIена полтув ийцача, баьккха ловца	1	13.12		Выборочный анализ глав рассказа.	Уметь использовать текст рассказа при анализе.
15	«Адамашта эшац тIом»	1	20.12		Сообщения , чтение рассказов	Знать биографию поэта; Знать определение жанра рассказ
16	Чахкенаькъан Османа Капитон вахари кхоллами никъ	1	27.12		Лекция, аналитическое чтение и разбор стихотворений.	Знать основные направления поэзии Хашагульгова Али.
17	«Баьте зоахалол»	1	10.01		Аналитическое чтение и разбор стихотворений.	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии Хашагульгова Али
18	Арчакхнаькъан Яхьъяй Сали вахари кхоллами никъ	1	17.01		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать

						своё настроение, уметь определять их роль.
19	"Сала́ла ха яц"	1	24.01		Беседа по вопросам домашнего задания.	Знать взаимосвязь и взаимовлияние литературы и общественной мысли с историческими процессами происходящими в республике.
20	Дахкилгнакъбан 1адрахъмана Ибрах1има вахари кхоллами никъ	1	31.01		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Знать основные направления поэзии Плиева 1абазбика Амира
21	"Пхъена Зулам".	1	7.02		Лекция с элементами беседы.	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
22	Хьоашалнакъбан Татара 1аьлай вахари кхоллами никъ	1	14.02		Беседа по вопросам домашнего задания	Знать особенности литературной теории. Иметь представление о метафорах и сравнениях.
23	"Къаьра кхаьра"	1	21.02		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Знать биографию, факты его жизни,

						знать основные направления поэзии.
24	"Мордовех дола илли".	1	28.02		Беседа по вопросам домашнего задания	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
25	"Даьхенга"	1	6.03		Беседа по вопросам домашнего задания;	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать свое настроение, уметь определять их роль.
26	"Хетор"	1	13.03		Беседа по вопросам домашнего задания	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
27	"Еза сона г1алг1а еза"	1	20.03		Беседа по вопросам домашнего задания; анализ стихотворения	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.

28	Угурчнакъан Шовхала Азматгири вахари кхоллами никъ	1	3.04		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать свое настроение, уметь определять их роль.
29-30	"Ирази г'озали ма эшалда шоана"	1	10-17.04		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	
31-32	Пхыилекъонгий лабазбика Амира вахари кхоллами никъ.	1	24.04- 8.05		Аналитическое чтение и разбор стихотворений	Знать биографию, факты его жизни, знать основные направления поэзии.
33-34	"Лаьг'лургбац безам"	1	12.05		Лекция с элементами беседы.	Уметь находить художественные средства, помогающие автору передать свое настроение, уметь определять их роль.